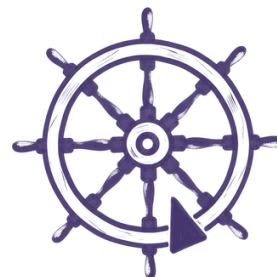

Prečo Európa nie je jeden štát?

Pretože ju dejiny rozdelili skôr, než ju ktokoľvek stihol spojiť: geografia, náboženstvo, jazyky, nacionalizmus. Zjednocovať sa začala až po dvoch svetových vojnách.

Pozrite sa na glóbus. Amerika: jeden štát. Čína: jeden štát. India: jeden štát. A potom polostrov s pol miliardou ľudí a najväčšou ekonomikou sveta, rozdelený na takmer päťdesiat krajín. Tá anomália má vysvetlenie – a v tom vysvetlení sa skrýva aj odpoveď na otázku, čo s ňou.

Jediný, komu sa to podarilo

Väčšina Európanov žila v jednom štáte iba raz: v Rímskej ríši. Štyri storočia spoločné právo, spoločná mena, spoločné cesty. Keď sa ríša v piatom storočí rozpadla, rozpadlo sa s ňou všetko – a Európa sa už nikdy celá neposkladala.

Nie je to smola, je to reliéf. Európa je geograficky stavaná na delenie: polostrovy na polostrovoch, pohoria, moria zarezané hlboko do pevniny. Kým v Číne mohla jedna dynastia ovládať riečne nížiny s miliónmi ľudí, v Európe každé údolie uživilo vlastné knieža, ktoré sa vedelo ubrániť. Rozdrobenosť sa oplácala – a tak vydržala.

Tri sily, ktoré delili ďalej

K reliéfu sa pridala reformácia, ktorá rozdelila kontinent nábožensky a zaplatila za to tridsaťročnou vojnou. Z latinčiny sa rozvinuli desiatky spisovných jazykov – dnes ich Európa počíta vyše dvesto. A devätnáste storočie prinieslo nacionalizmus: myšlienku, že každý národ má mať vlastný štát.

Zjednotiť to celé silou skúšali mnohí – Karol Veľký, Habsburgovci, Napoleon, napokon Hitler. Vzorec bol vždy rovnaký: čím väčší kus Európy dobyli, tým rýchlejšie sa zvyšok spojil proti nim. A súperenie národných štátov medzitým vyvrcholilo tým najhorším, čo kontinent zažil: dvoma svetovými vojnami v priebehu tridsiatich rokov.

Obrat po roku 1945

Až nad troskami to Európania skúsili naopak: nie dobývaním, ale dohodou. Schumanov plán z roku 1950 dal uhlie a oceľ Francúzska a Nemecka – priemysel, bez ktorého sa nedá zbrojiť – pod spoločnú správu, aby ďalšia vojna medzi nimi bola „nielen nemysliteľná, ale materiálne nemožná“. Zo šiestich zakladajúcich krajín je dnes dvadsaťsedem; Slovensko je pri tom od roku 2004 a patrí k najhlbšie zapojeným – má euro aj Schengen.

Samotná myšlienka pritom nebola nová. Victor Hugo hovoril o „Spojených štátoch európskych“ už v roku 1849 a prvý premyslený návrh európskeho spolku vznikol dokonca v roku 1464, hneď za riekou Moravou – napísal ho český kráľ Juraj z Poděbrad.

Kde to stojí dnes

Integrácia sa však zastavila v polovici cesty. Európa má spoločný trh, spoločné právo a z veľkej časti spoločnú menu – ale nie spoločnú obranu, zahraničnú politiku ani rozpočet, ktorý by stál za reč. V kľúčových otázkach dodnes platí jednomyseľnosť: jeden štát z dvadsiatich siedmich môže zablokovať všetkých ostatných.

Presná odpoveď na otázku z titulku teda znie: Európa nie je jeden štát, lebo ním nikdy nebola – a tam, kde sa spájať začala, sa zatiaľ spojila iba napoly. Či tá polovica stačí na svet, v ktorom rozhodujú kontinentálne veľmoci, je otázka, ktorú si Európa práve teraz kladie nahlas.

Všetky otázky →

ČASTÉ OTÁZKY

Bola niekedy Európa zjednotená?

Celá nikdy. Najbližšie k tomu mal Rím, ktorý štyri storočia ovládal juh a západ kontinentu. Od jeho pádu sa o zjednotenie pokúšali mnohí – silou sa to nepodarilo nikomu.

Koľkými jazykmi sa v Európe hovorí?

Vyššie dvesto. Samotná Európska únia má 24 úradných jazykov. Jazyková pestrosť je jeden z hlavných dôvodov, prečo sa z Európy nikdy nestal jeden národ – a prečo musí prípadné zjednotenie vyzeráť inak než pri národných štátoch.

Kto sa pokúsil zjednotiť Európu silou?

Karol Veľký, Habsburgovci, Napoleon, Hitler. Všetky pokusy o zjednotenie mečom sa skončili rozpadom alebo porážkou – trvalé sa ukázalo až zjednocovanie dohodou po roku 1945.

Prečo sa Európa začala zjednocovať po roku 1945?

Pretože dve svetové vojny ukázali, kam vedie kontinent rozdelených súperiacich štátov. Schumanov plán z roku 1950 spojil francúzsky a nemecký uhoľný a oceliarsky priemysel tak, aby ďalšia vojna medzi nimi bola prakticky nemožná.

Môže byť Európa niekedy jeden štát?

Technicky tomu nič nebráni – federácia dokáže spojiť rôzne jazyky aj národy, ako ukazuje Švajčiarsko. Je to otázka politickej vôle a dôvery; presne o tom sa dnes v Európe znova diskutuje.

ZDROJE

- Dejiny európskej integrácie (Schumanova deklarácia 9. 5. 1950, ESÚO 1952)
- Počty jazykov: EÚ (24 úradných), Rada Európy / Ethnologue
- Historiografia pokusov o zjednotenie (Karol Veľký, Habsburgovci, Napoleon)
- Victor Hugo, prejav na mierovom kongrese v Paríži, 21. 8. 1849